

настроїв учнів «є бажання вчитись – не маю такого бажання», тому більше уваги приділяє умовам активізації мотивації учнів до навчання.

Щоб не заглиблюватись у всі наявні можливості сучасної школи і вчителя щодо оптимізації умов передачі інформаційного повідомлення – зазначимо лише ті, що безпосередньо пов'язані із застосування ІКТ. Новітні технології навчання, такі як: «перегорнутий клас», гібридне навчання, гейміфікація навчання та створення навчальних середовищ МООС, відкрите та дистанційне навчання – всі вони значно розширюють можливості вчителя щодо організації умов для кращого засвоєння учнями змісту його інформаційного повідомлення.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Головним пафосом цієї публікації й одночасно ключовим її висновком є необхідність психологічного налаштування вчителя до роботи в нових інформаційних умовах. Окрім оволодіння вчителем технічними навичками застосування ІКТ, не менш важливим постає напрацювання алгоритмів обробки великих обсягів інформації та вмінь індивідуального добору цієї інформації в кожній конкретній навчальній ситуації. Пошуку шляхів підвищення інформаційної грамотності вчителя, особливо її психолого-педагогічної складової, присвячено наші подальші дослідження та наукові розробки [5].

Список використаних джерел

1. Щодо організації навчання вчителів з використання інформаційно-комунікаційних технологій / Лист МОНмолодьспорт №1/9-493 від 24.06.11 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/19837/.
2. Елистратова Н.Н. Актуальные проблемы информатизации высшего образования. / Елистратова Наталья Николаевна // Вестник Рязанского государственного университета им. С.А. Есенина. – №29. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-problemy-informatizatsii-vysshego-obrazovaniya>
3. Лапінський В.В. Міжнародні тенденції розвитку інформатизації освіти та підвищення її якості / В.В. Лапінський, А.С. Міна, К.І. Скрипка // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №5 (19). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.htm>
4. Копаниця К. Технологічний підхід до моделювання дидактичних ситуацій/ Ксенія Копаниця // Вісник Львівського Університету – Серія педаг. – 2009. – Вип. 25. Ч. 2. – С. 170–177– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/Pedagogika/periodic/visnyk/25_2/21_kopanytsa.pdf
5. Мерзлякова О. Л. Інформаційна грамотність суб'єктів освітніх систем як актуальний напрямок їх діяльності / О.Л. Мерзлякова // ПостМетодика. – №5(114), 2013 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://poipro.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM5_\(114\)_2013.pdf](http://poipro.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM5_(114)_2013.pdf)

Статья предлагает алгоритм обработки информационного сообщения в педагогической практике. Алгоритм разработан во время занятий с учителями средней школы и преподавателями профессиональной школы. Раскрыта смысловая нагрузка структурных элементов алгоритма подготовки информационного сообщения, которые обозначены ключевыми вопросами «Кому?», «Что?», «Как?», «Где?»

Ключевые слова: Информатизация образования, информационная грамотность учителя, алгоритм подбора информации.

The algorithm of selection of information message in pedagogical practice has been proposed in the article. The algorithm was developed during employment with teachers of secondary and vocational school. The author reveals the meaning of the structural elements of the algorithm of preparing information messages that identified by key issues, "Who?", "What?", "How?", "Where?"

Key words: Informatization of education, information literacy of teacher, algorithm of selection of information.

УДК 378.14

Притуляк Людмила Миколаївна,

кандидат педагогічних наук,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

РОЗВИТОК ПРОБЛЕМИ ЗАОХОЧЕННЯ ДОШКІЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ НАПРИКІНЦІ ХІХ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто проблему заохочення дошкільних працівників до самовдосконалення наприкінці ХІХ століття. Зазначено, що становлення системи заохочення кадрів дошкільного профілю до самовдосконалення наприкінці ХІХ відбувалося в контексті соціально-економічних і культурно-історичних процесів, актуальних на той час у країні. Доведено, що провідну роль у вирішенні проблем заохочення кадрів дошкільного профілю відігравали земства, приватні особи, товариства. Визначено, що державна заохочувальна діяльність щодо кадрів

дошкільного профілю здебільшого була спрямована на фінансування дитячих навчальних закладів та стимулювання кадрів дошкільного профілю до праці в них.

Ключові слова: заохочення, дошкільний заклад, дошкільні працівники, самовдосконалення, жіноча освіта.

Постановка проблеми. Сучасні гуманістичні пріоритети вищої педагогічної освіти вимагають розвитку суб'єктності педагогів, їх самостійності, творчої активності, посилення відповідальності за власний професійний розвиток. Визначна роль самоактивності педагога в досягненні вершин педагогічної майстерності, творчості, професіоналізму актуалізує питання формування готовності вихователів до професійного самовдосконалення як пролонгованої мети професійно-педагогічної підготовки, що на сучасному етапі залишається недостатньо розробленою як на концептуальному, так і на методичному рівнях.

Питання про роль заохочення особистості до самовдосконалення у процесі її становлення й розвитку завжди знаходилося в центрі уваги науковців, а основний шлях індивідуального та суспільного розвитку незмінно пов'язувався із самовдосконаленням особистості.

Проблема заохочення дошкільних працівників до самовдосконалення вивчається філософською, психологічною, педагогічною наукою з погляду на її сутність та визначення механізмів і закономірностей. Особливого значення заохочення набуває в контексті сучасних концепцій об'єктності, творчості, питання духовності, особистісно-зорієнтованого вивчення, гуманістичної педагогіки, у яких ця проблема розглядається як фундаментальна проблема особистісного й професійного зростання людини, передумова її успішної життєдіяльності.

Роль заохочення дошкільних працівників як для досягнення вершин професіоналізму, підвищення результативності педагогічної діяльності, забезпечення ефективної самореалізації в професії, так і для оволодіння технологією підготовки до безперервного самовдосконалення своїх вихованців зумовлює значне посилення уваги сучасних дослідників до цього складного й неоднозначного явища й актуалізує потребу його наукової інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих аспектів готовності до професійно-педагогічного самовдосконалення та шляхів її формування перебувало в центрі уваги багатьох учених, зокрема у контексті вивчення готовності педагогів до професійного саморозвитку (М. Костенко, Т. Степанова, Т. Тихонова, П. Харченко), самоосвіти (Ю. Калугін, О. Малихін, І. Наумченко), самовиховання (С. Єлканов, О. Кучерявий, Л. Рувінський), самоактуалізації та самореалізації (Є. Бакшеєва, Г. Балл, Ю. Долінська, В. Калошин, М. Лазарев, Н. Сегеда), мотивації професійного самовдосконалення педагога (О. Борденюк, Б. Кондратюк), розвитку педагога як суб'єкта професійної діяльності (Г. Аксьонова, О. Пехота) та ін.

Аналіз праць згаданих авторів свідчить, що проблема заохочення визначалась як актуальна наукова проблема педагогічної науки другої половини ХХ ст. Саме на цей період припадає інтенсивний розвиток педагогіки вищої школи, розробка її теоретичних засад, накопичення досвіду активізації навчально-пізнавальної діяльності, формування самостійності в контексті вимог до працівника дошкільного профілю, які постійно підвищувалися з урахуванням суспільно-економічних особливостей розвитку країни.

У наукових дослідженнях підкреслюється діалектична єдність особистісного та професійного аспектів самовдосконалення (І. Донцов, В. Лозовий, В. Тертична та ін.), обґрунтовується зв'язок самовдосконалення з творчістю, суб'єктністю, самореалізацією людини (М. Бердяєв, В. Губін, А. Маслоу, В. Соловійов, С. Франк, Е. Фром та ін.), виявляється співвідношення об'єктивного і суб'єктивного, виховання й самовиховання, освіти й самоосвіти, а також педагогічного керівництва останніми (А. Айзенберг, Л. Буєва, Г. Глезерман, А. Громцева, І. Донцов, С. Єлканов, С. Ковальов, О. Кочетов, О. Малихін, Л. Рувінський, Г. Сериков, В. Шпак та ін.), висвітлюється проблема особистісного та професійного розвитку в системі педагогічної майстерності та творчості (Н. Гузій, І. Зязюн, В. Кан-Калик, Н. Кічук, Ю. Кулоткін, М. Лазарев, Л. Мітіна, С. Сисоєва та ін.).

Мета статті - розглянути проблему заохочення дошкільних працівників до самовдосконалення наприкінці ХІХ століття; визначити, що державна заохочувальна діяльність щодо кадрів дошкільного профілю здебільшого була спрямована на фінансування дитячих навчальних закладів та стимулювання кадрів дошкільного профілю до праці в них.

Результати дослідження. Становлення системи заохочення кадрів дошкільного профілю до самовдосконалення наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст. відбувалося в контексті соціально-економічних і культурно-історичних процесів, актуальних на той час у країні.

Прийняття «Попередніх правил народної освіти» в першій половині ХІХ ст., які передбачали створення навчальних округів, сприяло розвитку освіти в різних регіонах України. Цей етап характеризується стрімким розвитком різних галузей суспільства, об'єднанням зусиль державних та громадських організацій для досягнення спільної мети – забезпечення висококваліфікованими кадрами промислового виробництва, сільського господарства та галузі освіти. У той час відкривалися перші жіночі школи в губерніях, змінювалася думка про місце жінки в суспільстві, посилювалася громадська активність у справі відкриття жіночих навчальних закладів та заохочення жінок до здобуття освіти й подальшої педагогічної діяльності; відбувалися перші державні реформи в галузі жіночої освіти. Але, незважаючи на дозвіл відкривати жіночі школи, влада не переймалася матеріальною стороною проблеми, тому наприкінці 60-х – початку 70-х рр. ХІХ ст. на арену суспільних дій виходять саме жінки-меценатки як засновниці жіночих навчальних закладів.

Слід зазначити, що в 70-х рр. ХІХ ст. провідну роль у вирішенні проблем заохочення кадрів дошкільного профілю відігравали земства, приватні особи, товариства.

Положення про губернські й повітові земські установи передбачало, що земства мали піклуватися про стан міських і сільських навчальних закладів, зокрема дошкільної галузі.

Зазначимо, що державна заохочувальна діяльність щодо кадрів дошкільного профілю здебільшого була спрямована на фінансування дитячих навчальних закладів та

стимулювання кадрів дошкільного профілю до праці в них.

Предметом піклування міського самоврядування була народна освіта, витрати на яку із часом досягли значних сум.

У середньому 75% усіх надходжень на утримання дитячих садків та початкових шкіл складали кошти органів міського самоврядування. Вони витрачалися на заробітну плату вихователям та вчителям, на оплату приміщень, на придбання підручників, навчальних посібників, на матеріальну допомогу учням. За участю органів управління відкривалися чоловічі та жіночі прогімназії, гімназії, у яких навчалися як майбутні вихователі, так і ті, хто вже працювали [3].

Міська влада піклувалися не лише про загальну освіту, але й про дуже важливу для незаможного населення професійну освіту. Звертали увагу й на дошкільне та позашкільне виховання, на облаштування бібліотек, народних читалень, що також заохочувало дошкільних працівників до самовдосконалення.

70-ті – 80-ті рр. XIX ст. стали вирішальними й у сфері початкової жіночої освіти. Саме в цей період створено основні типи початкової школи, які формувалися й поширювалися в пореформений період. Громадськість отримала можливість впливати на шкільну галузь через навчальні заклади органів місцевого самоврядування. Багато було зроблено для вдосконалення наявних і створення нових шкіл, що заохочувало жінок до отримання педагогічної освіти та самовдосконалення [2].

У 70-х – 80-х роках XIX ст. помітно покращився стан соціальної опіки в містах, що було пов'язано з реформою міського самоврядування. 1870 року затверджено Міське положення, згідно з яким у містах були створені думи й управи, до компетенції яких входив розвиток народної освіти, турбота про організацію систематичного заохочення кадрів дошкільного профілю до самовдосконалення [4].

Підрунтям для розвитку питань заохочення кадрів дошкільного профілю до самовдосконалення в цей час стали позитивні зрушення в педагогічній галузі щодо створення та підтримки освітніх закладів, зокрема дитячих садків при заводах і фабриках.

Слід зауважити, що матеріальні форми заохочення були чи не найвагомим стимулом для кадрів дошкільного профілю. З часом було висловлене побажання, щоб завідувачі яслами, няні та підняні неодмінно були оплачуваними, бо безкоштовно працювати вони не могли, оскільки були бідними й обтяженими іншими обов'язками. А за таких умов фахова освіта та професійне зростання в цій галузі стали необхідністю.

У 80-х – 90-х рр. XIX ст. заохоченню кадрів дошкільного профілю до самовдосконалення сприяло видання спеціальних педагогічних збірників для вихователів і вчителів, де пропонувалися розробки предметних бесід із дітьми дошкільного віку на городі, у саду, полі, на річці тощо [5].

Розглядаючи проблему заохочення кадрів дошкільного профілю в історії вітчизняної педагогічної думки наприкінці XIX – у першій половині XX ст., слід зазначити, що в цей час у всіх освітніх установах особливий акцент робився на професійній підготовці вихователів та вчителів [1], що стало поштовхом до становлення й розвитку системи заохочення дошкільних кадрів до самовдосконалення в подальшому.

Велику роль у розповсюдженні ідеї заохочення кадрів дошкільного профілю до самовдосконалення та суспільного виховання дітей дошкільного віку, а також у розвитку теорії й практики дошкільного виховання відіграли педагогічні товариства, створені наприкінці XIX ст. – у першій половині XX ст. у м. Києві. Це Київське товариство народних дитячих садків та Фребелівське педагогічне товариство. Київські товариства були відомими й авторитетними в межах Російської імперії. Завдяки їхній діяльності Україна на початку XX ст. стала центром розвитку теорії дошкільного виховання та підготовки педагогів для дитячих садків.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Таким чином, розвиток проблеми заохочення дошкільних працівників до самовдосконалення був зумовлений низкою чинників, серед яких: соціально-політичні та соціально-економічні умови (складні умови післявоєнного періоду, за яких усі зусилля держави були спрямовані на відновлення систем і процесів, становлення яких відбувалося до війни), проведення з'їздів, діяльність земств, розширення мережі дошкільних закладів, заснування педагогічних курсів, заснування Фребелівського інституту, відкриття закладів для дітей-сиріт та жіночих недільних шкіл, підвищення рівня жіночої освіти, формування державної системи соціального піклування про дітей дошкільного віку, видання спеціальних педагогічних збірників для вчителів вихователів, створення Товариства народних дитячих садків, наявність системи постанов та наказів, трансформація наукових здобутків попереднього періоду освітньо-виховної сфери, еволюція педагогічної думки (свідомий розвиток систем освітньої галузі, зокрема сфери дошкільного виховання), очевидна необхідність розвитку професійних та особистісних якостей і навичок кадрів дошкільної галузі.

Список використаних джерел

1. Бодалева А. А. Психология и педагогика: [учебное пособие под ред. А.А. Бодалева, В.И. Жукова, Л.Г. Лаптева, В.А. Сластинина]. – М.: Изд-во Института психотерапии, 2002. – 585 с.
2. Психологічний словник / За ред. В.І. Войтка. – К.: Либідь, 1982. – 215 с.
3. Радість педагога-творця // Дошкільне виховання. – 1966. – № 11. – С. 21–22.
4. Радянська школа // Дошкільне виховання. – 1958. – № 5. – С. 47.
5. Рогачова В. Довіряти і перевіряти / В. Рогачова // Дошкільне виховання. – 1985. – С. 20.

В статті розглянуто проблему поощрення дошкільних працівників до самовдосконалення в кінці XIX століття. Показано, що становлення системи поощрення кадрів дошкільного профілю до самовдосконалення в кінці XIX століття відбувалося в контексті соціально-економічних і культурно-історичних процесів, актуальних для того часу. Доведено, що ключову роль у вирішенні проблем поощрення кадрів дошкільного профілю зіграли земства, окремі особи, суспільство. Визначено, що державна поощрительна діяльність по

кадрам дошкольного профиля в основном была направлена на финансирование детских учебных заведений и стимулирования кадров дошкольного профиля к работе в них.

Ключевые слова: поощрение, дошкольное учреждение, дошкольные работники, самосовершенствования, женское образование.

The problem of encouraging employees to pre-cultivation in the late nineteenth century has been considered in the article. It is noted that the establishment of a system to encourage staff to self preschool profile late nineteenth occurred in the context of socio-economic and cultural-historical processes that are relevant at the time in the country. It is proved that the leading role in addressing encourage preschool staff profile zemstvo played, individuals, societies. Determined that the state incentive activities for preschool staff profile was primarily used to finance children's education and stimulating preschool staff profile to work in them. It should be noted that in the 70's. XIX century. leading role in addressing encourage preschool staff profile zemstvo played, individuals, societies. Regulations on the provincial and county local self-involved that zemstvo had to take care of the state of urban and rural schools, including pre-school sector. Note that the state incentive activities for preschool staff profile was primarily used to finance children's education and stimulating preschool staff profile to work in them. The subject of concern was the city government public education, the cost of which eventually achieved significant sums. The basis for the development of pre-school staff Profile encouraging self-improvement at this time were positive developments in the field of teaching on creation and support of educational institutions, including kindergartens at factories. It should be noted that the material bonuses were not the most significant incentive for staff preschool profile. Over time, expressed hope that the heads of nurseries, nannies and pidnyani certainly have been paid for work for free, they could not because they were poor and burdened by other responsibilities. And under such circumstances professional education and professional development in this area have become a necessity.

Key words: encouragement, preschool, preschool workers, self-improvement, education for women.

УДК 378.14

Товканець Ганна Василівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

В статті розглядається проблема розвитку європейської вищої школи. Зосереджено увагу на пріоритетах, які спрямовують європейську вищу освіту на удосконалення організаційної структури та забезпечення якості наукової й професійної підготовки: інтернаціоналізація й транснаціоналізація освітніх процесів, забезпечення якості вищої освіти, актуалізація та підвищення рівня докторської підготовки, зростання ролі університетів у зміцненні демократичних суспільств і посиленні суспільної єдності, розвиток культури академічної автономії і творчості вищих навчальних закладів як запоруки стійкого саморозвитку, упровадження принципів неперервної освіти, спрямованість на гармонійне поєднання наукових досліджень, бізнесу та практичної підготовки, створення системи соціальної відповідальності, активізація транскордонних освітніх зв'язків, посилення ролі етичних засад у професійній підготовці в умовах вищої школи.

Ключові слова: вища освіта, європейська вища школа, тенденції розвитку.

Постановка проблеми. Розвиток вищої освіти і професійної підготовки на сучасному етапі розглядається через призму новітніх світових тенденцій, що супроводжувалося переглядом освітніх стратегічних пріоритетів і ціннісних уявлень, методологічних і методичних засад, уточненням функцій.

Кінець ХХ – поч. ХХІ століття характеризується появою нових підходів до розвитку вищої освіти ідей, завдяки яким можливе розв'язання сучасних освітніх і економічних проблем. Серед них ідеї багатоваріантності моделей навчальних закладів; пріоритетності професійної підготовки, розвитку професійних навичок; справедливості у взаємодії глобальної економіки і ринку праці; міжнародного і соціального партнерства у сфері вищої освіти.

Актуальними напрямками розвитку вищої освіти і

професійної підготовки на початку ХХІ століття є: посилення діяльності освітніх установ на міжнародному рівні, визнання знань та інформації основою соціальної інтеграції, а їх взаємодію – основою глобальної конкурентоспроможності, реалізація глобальних соціальних та економічних цілей міжнародними організаціями, урядами і парламентами, діловими колами, громадянським суспільством; налагодження діалогу, партнерських відносин як демократичних інструментів формування справедливого світопорядку, інвестування в розвиток вищої освіти з метою забезпечення ефективності підготовки майбутніх фахівців [19, с. 10-11].

Вища освіта в європейському контексті на початку ХХІ століття зміцнює свої функції, пов'язані зі служінням суспільству, особливо свою діяльність по боротьбі з